

ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะ
ของชุมชน*

THE MODEL OF CULTURAL HERITAGE IMMUNITY AND PROTECTING PUBLIC
INTEREST CURRICULUM

¹พระราชวัลภาจารย์ PhraRajwallapajan,

²พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทตโต Phrakhrusangharak Songphan Jayadatto

^{1,2}วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Ratchaburi Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: M.A.Ratchaburi1@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี 2) เพื่อสังเคราะห์แนวทางการสร้างหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และ 3) เพื่อนำเสนอต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ข้อมูลสำคัญได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจำนวน 23 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ใช้เป็นฐานคิดสำคัญในวิเคราะห์และออกแบบต้นแบบหลักสูตรที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน พร้อมทั้งนำไปทดสอบระดับภาคสนามโดยอาสาสมัคร จำนวน 30 คน วิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงานรายตัวชี้วัดร่วมกับสถิติอ้างอิง ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี พบว่า เยาวชนบางคนยังขาดจิตสำนึกทางสังคม เป็นต้น 2) แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน พบว่า ควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมโดยสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีการดำรงชีวิตศรัทธา และความเชื่อทางศาสนา และ 3) ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน คือ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์

คำสำคัญ: ต้นแบบ, หลักสูตร, ภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรม, การพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to analyze the Immunization process of cultural heritage of the floating market community in Ratchaburi province, 2) to synthesize the guidelines of creating the heritage immunity and public interest of the floating market communities in Ratchaburi province, and 3) to present the model of cultural heritage immunity and protecting public interest curriculum of the floating market communities in Ratchaburi province. This research was an operational research with the important data obtained from in-depth interviews and specific group discussions from 23 people by a specific random method according to the characteristics of representation of an appropriate sample group. The data were analyzed by trying to maintain the original phrases in order to serve as a base for analysis and design the model of cultural heritage immunity and public interest of communities that appropriate and consistent with current conditions, and put it to the field test with 30 volunteers. Analyzing the performance process by each indicator together with reference statistics to find the fact from the practice of the form of action research. The findings of this research were following: 1) The Immunization process of cultural heritage of the floating market community in Ratchaburi province found that some youth lack of social consciousness, etc., 2) the guidelines of creating the heritage immunity and public interest of the floating market communities in Ratchaburi province that appropriate and consistent with current conditions found that the curriculum should be local and produced according to the objectives related to the problems in the community and society in accordance with local wisdom and way of life, faith and religious beliefs, and 3) the model of cultural heritage immunity and public interest curriculum of the communities was “the model of cultural heritage immunity and public interest curriculum of the Damnoen Saduak floating market communities” was based on learner-centeredness, adhering to democracy principles, and focused on engaging and creative processes.

Keywords: Model, Curriculum, Cultural Heritage Immunity, Protecting Public Interest

บทนำ

มรดกทางวัฒนธรรมมิได้เป็นเพียงโบราณสถาน อาคาร พื้นที่ประวัติศาสตร์ และสวนเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นทั้งหมดรวมทั้งระบบนิเวศ เป็นเครื่องหมายแสดงกิจกรรมและความสำเร็จของมนุษย์ในอดีต และเป็นหนึ่งในทรัพยากรที่ไม่สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ (Feilden B.M. & J. Jokilehto, 1998) มรดกทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าซึ่งเกิดขึ้นในอดีตและได้รับการสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง และมรดกทางวัฒนธรรมบางอย่างกลายเป็นแบบแผนทางวัฒนธรรมที่มีความสำคัญและเป็นความภาคภูมิใจของคนในสังคมสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน มรดกทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสมควรแก่การอนุรักษ์และการศึกษาเรียนรู้ควบคู่กันไป

อีกทั้ง ปัจจุบันมีหลักฐานในเชิงประจักษ์แสดงข้อมูลดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการท่องเที่ยวในประเทศไทย ที่ผ่านมาแสดงให้เห็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวประเทศไทย คือ ราคาที่คุ้มค่า (ร้อยละ 36) อาหารไทย (ร้อยละ 35) ความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว (ร้อยละ 34) และวัฒนธรรมไทยและศาสนา (ร้อยละ 31) (สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2561)

ดังกล่าวนี้อาจแสดงให้เห็นว่ามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนในสังคมไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีใช้เฉพาะแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการประกอบธุรกิจท่องเที่ยวเท่านั้น เพราะมรดกทางวัฒนธรรมของไทยเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชนชาติไทย และเป็นสิ่งที่แสดงถึงเกียรติและความภาคภูมิใจของท้องถิ่นและของคนไทยทั้งชาติ ทำให้เกิดความรัก ห่วงแหน เห็นคุณค่า และก่อให้เกิดความรู้สึกความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ เป็นความมั่นคงของชาติ อันนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่ยั่งยืน แทนที่คนไทยจะเป็นผู้บริโภควัฒนธรรมของชาติอื่นอยู่ฝ่ายเดียว

ชุมชนตลาดน้ำเป็นรูปแบบของชุมชนที่อาศัยมรดกทางวัฒนธรรมในการสร้างอาชีพ หรือเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีประเพณี วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนไทยที่มีความผูกพันกับสายน้ำ เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังกล่าวนี้อาจสืบเนื่องจากการที่ตลาดน้ำแห่งแรกของประเทศไทยเกิดขึ้นที่จังหวัดราชบุรี ควบคู่กับการเกิดคลองดำเนินสะดวก ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 4 ทรงโปรดให้ขุดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2409 เพื่อให้ประชาชนใช้สัญจรไปมา กระทั่งช่วงปี พ.ศ. 2510 องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ปัจจุบันเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย) ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ จึงส่งผลให้ “ตลาดน้ำ” มีชื่อเสียงในระดับโลก (ราตรี โตเพ่งพัฒน์, 2543) กระทั่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2561) ตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี มี 4 แห่ง ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก (ตลาดเก่า) ตลาดน้ำคลองลัดพลี และตลาดน้ำหลักห้า

อย่างไรก็ดี ผู้ประกอบการบางส่วนประเมินสถานการณ์ท่องเที่ยวต่ำกว่าปกติ เนื่องจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจเป็นตัวฉุดรั้ง ทั้งความไม่มั่นใจต่อการเติบโตของเศรษฐกิจไทย และต้นทุนธุรกิจที่เพิ่มขึ้นอันเป็นผลมาจากเงินเฟ้อ นอกจากนี้ ผู้ประกอบการบางส่วนมีความกังวลเกี่ยวกับปัญหาจากแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเริ่มเสื่อมโทรม หรือมีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ หรือแหล่งท่องเที่ยวไม่น่าสนใจ เป็นต้น

ปัญหาดังกล่าวนี้อาจมีแนวทางในการแก้ไขโดยรณรงค์ให้ประชาชนซึมซับและใช้วัฒนธรรมเป็นหลักในการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมพร้อมรับกระแสโลกาภิวัตน์ผ่านศาสนาและวิถีชีวิตความเป็นไทย โดยมีการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในมิติวัฒนธรรม ตามกรอบและแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนบรรลุตามเป้าหมายและเป็นไปในทิศทางเดียวกันทั่วประเทศ

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน ยังไม่มีหลักสูตรแกนกลางสำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรม และพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้ง ระบบการศึกษา โรงเรียน และการเรียนรู้ภายใต้สภาพสังคมไทยนั้น ยังถูกคุกคามจากกระแสการแข่งขันทางการศึกษาที่รุนแรง แต่ไม่มีระบบการจัดการดูแลมรดกทางวัฒนธรรมที่ถูกต้องและเหมาะสม “โดยชุมชนและเพื่อชุมชน” อย่างแท้จริง

ดังนั้น หากมีการจัดทำต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน พร้อมทั้งมีการจัดทำโครงการนำร่องอบรมหลักสูตรดังกล่าว โดยริเริ่มจากชุมชนที่เข้มงวดทางวัฒนธรรมในการสร้างอาชีพหรือเป็นแหล่งที่มาของรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อาทิเช่น “ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี” เป็นต้น ย่อมเชื่อมั่นได้ว่า สังคมไทยสามารถนำองค์ความรู้ในมิติทางศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย มาเป็นปัจจัยส่งเสริม (วัคซีน) ในการทำให้เกิดครอบครัวอบอุ่น สังคมเข้มแข็ง มีความร่วมมือ/รวมใจ/สามัคคี บังเอิญบุคคล เป็นทั้งคนเก่งและดีจนนำไปสู่สังคมอยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D)
2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ และผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่
 - 2.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วยพระสงฆ์สังกัดวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐ/สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และผู้บริโภค/นักท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน
 - 2.2 ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ประกอบด้วยพระสงฆ์สังกัดวัดที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี หัวหน้าหน่วยงานภาครัฐที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชนในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ผู้ประกอบการ/เจ้าของกิจการในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี และผู้นำองค์กรภาคประชาสังคมในพื้นที่ชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 ท่าน

3. เครื่องมือการวิจัย ได้แก่

3.1 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จึงใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางการสนทนาร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถามร่วมกัน โดยแนวคำถามในการสัมภาษณ์ได้นำไปตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหากับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา และนำความคิดเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข โดยผลการคำนวณค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา เท่ากับ 0.70

3.2 การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันออกแบบต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบันอย่างแท้จริง โดยรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นปัญหาที่เฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เน้นการการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผล โดยมีผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) คอยจุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะเกิดแนวคิด และแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางของการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง

3.3 แบบประเมินผลการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) สำหรับค้นหาความจริงในกรอบวิธีการปฏิบัติงานกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ “อบรมหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน” ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์เพื่อขออนุญาต แนะนำตัวคณะผู้วิจัย และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย แล้วจึงนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัน เวลา และสถานที่ที่นัดหมายกันไว้ โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ไขให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) กิจกรรมอบรมต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน เป็นการวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุม Input-Process-Output-Outcome (รายตัวชี้วัด) ร่วมกับสถิติอ้างอิง

จะใช้เพื่ออธิบายความพึงพอใจ และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

สรุปผลการวิจัย

1. กระบวนการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

1.1 ด้านการสร้างจิตสำนึก พบว่า เยาวชนบางคนขาดจิตสำนึกทางสังคม ปัญหาการมุ่งเน้นการสร้างผลกำไรมากกว่าการสร้างจิตสำนึกที่ดี ขาดการณรงคด้วยวิธีการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำส่งผลต่อการสร้างกิจกรรมทางวัฒนธรรม และขาดการสนับสนุนด้านองค์ความรู้จากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ

1.2 ด้านการให้ความรู้ พบว่า มีการให้ความรู้โดยอาศัยวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องด้วยพุทธศาสนาเป็นสื่อกลาง มีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชุมชนไว้ที่พิพิธภัณฑ์ประจำชุมชน มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอาศัยมรดกทางวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการสร้างรายได้หรือสร้างอาชีพ มีเทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ความรู้ในวงกว้าง แต่คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยสนใจใฝ่หาหาความรู้ด้านวัฒนธรรม และชาวบ้านบางส่วนยังขาดความรู้ด้านมรดกทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ความสามารถในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

1.3 ด้านการบริหารจัดการ พบว่า มีการอาศัยนวัตกรรมสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารจัดการ มีนโยบายรัฐสนับสนุนการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ยังขาดงบประมาณในการบริหารจัดการที่เพียงพอต่อความต้องการ ขาดการกำหนดมาตรฐานด้านการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ผู้นำชุมชนบางคนขาดวิสัยทัศน์ และประชาชนบางส่วนให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจหรือรายได้มากกว่าเรื่องการอนุรักษ์

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมและเครือข่าย พบว่า มีความตระหนักรู้ร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีฐานหรือทุนดั้งเดิมทางวัฒนธรรม มีผู้นำชุมชนที่มีความเสียสละ ชุมชนตลาดน้ำมีศักยภาพและมีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ยังขาดกระบวนการทำงานที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดอย่างแท้จริง

1.5 ด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ พบว่า พระสงฆ์ยังคงบิณฑบาตทางเรือที่ช่วยรักษาอัตลักษณ์ของชุมชนชาวคลองโดยทางอ้อม การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและอัตลักษณ์ของชุมชนตลาดน้ำได้รับความสนใจเพราะอิทธิพลจากกระแสการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แต่การกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชนถูกกำหนดโดยภาครัฐซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง และชุมชนบางแห่งยังขาดการแสดงออกถึงอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่หรือวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น นอกจากนี้ นายทุนนอกพื้นที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวในการหาผลประโยชน์จากมรดกทางวัฒนธรรมมากกว่าการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน และปัญหาความขัดแย้งของวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนกับนโยบายการพัฒนาของรัฐ

2. แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน

แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน พบว่า การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี จำเป็นต้องสร้างหลักสูตร

รองรับกระบวนการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน ที่เกิดจากชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน และที่สำคัญต้องนำสู่กระบวนการภาคปฏิบัติอย่างแท้จริง โดยอาจเริ่มต้นที่เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของชุมชน ทั้งนี้ หลักสูตรดังกล่าวควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ที่จัดทำขึ้นตามวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคมโดยสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีการดำรงชีวิต ศรัทธา และความเชื่อทางศาสนา

3. ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี

ต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำในจังหวัดราชบุรี ควรมีลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่น ที่มุ่งสร้างจิตสำนึกและวางแผนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนตลาดน้ำ มุ่งหมายให้ผู้ผ่านการเรียนรู้ของหลักสูตร มีจิตสาธารณะในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ทั้งนี้ ควรมีกิจกรรมในภาควิชาการและภาคปฏิบัติการควบคู่กันไป โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้

ผลการประเมินการปฏิบัติการโดยครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ต้นแบบกิจกรรมการอบรมหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.63 เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่า ด้านบริบท (Context Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 ด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.57 ด้านกระบวนการ (Process Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.64 และด้านผลผลิต (Product Evaluation) พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการปฏิบัติการโดยครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ต้นแบบกิจกรรมการอบรมหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน

ด้าน	ผลการประเมินการปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด)	μ	σ	ระดับ
1	บริบท (Context Evaluation)	3.64	0.643	มาก
2	ปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	3.57	0.649	มาก
3	กระบวนการ (Process Evaluation)	3.64	0.679	มาก
4	ผลผลิต (Product Evaluation)	3.67	0.588	มาก
รวม		3.63	0.583	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก เชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่าย และทุนทางสังคม โดยมุ่งหมายผลลัพธ์ให้ผู้ผ่านการอบรมมีจิตสำนึกรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในระดับจุลภาค มีจิตสาธารณะในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) สาระการเรียนรู้ภาควิชาการ โดยหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในสาระการเรียนรู้ภาควิชาการ ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม หลักการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก และ 2) สาระการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ โดยหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในสาระการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ ประกอบด้วย การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก การออกแบบวิธีการพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเชิงสร้างสรรค์ ทั้งนี้ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” มีทั้งสาระการเรียนรู้ในภาควิชาการและภาคปฏิบัติการควบคู่กันไป บนพื้นฐานการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์ ดังกล่าว

แสดงให้เห็นว่า ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก นี้ มีลักษณะเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นจากสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนที่ปรับให้เข้ากับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนตามท้องถิ่นต่างๆ หรือสร้างจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อผู้เรียน เน้นการเรียนรู้ชีวิตของตนเอง ปรับตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการ การใช้เทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลในการเรียนรู้ต่างๆ การเรียนรู้ตามสภาพชีวิตจริงของตนเอง สามารถนำเอาความรู้ไปใช้ในการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวและท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของมงคลกิตต์ ไหวหารเสาวภาคย์, จิราภรณ์ คล้อยปาน และศิวพร จิตกุล (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “โรงเรียนผู้สูงอายุ: องค์ประกอบ รูปแบบและการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ” จากผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรและกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุของโรงเรียนผู้สูงอายุ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจ ในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างมีคุณค่า ส่งเสริมสุขภาพป้องกันการเจ็บป่วย และดูแลตนเองเบื้องต้น เข้าถึงข่าวสารและสื่อต่าง ๆ ได้ สามารถปรับตัวทันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของชนันภรณ์ อารีกุล, พระมหามนตรี ญาณมนโต, พระทอง จตปญโญ, สุวิทย์ แวรัมย์ย์ และกิตติรัฐ หุ่นภู (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา” จากผลการวิจัยพบว่า กรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนามีความถูกต้องตามหลักการการศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง มีความถูกต้องตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีความเหมาะสมในการนำไปใช้จัดการเรียนการสอนกับทุกช่วงวัย ความเป็นไปได้ในการนำกรอบหลักสูตรไปใช้จริง และมีจุดเด่นคือมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย เพราะยึดโยงองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ การเป็นคนดีบนฐานของหลักทางศาสนาและการเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตยเข้าด้วยกันอย่างสมดุล และสอดคล้องกับที่พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ (2557) ได้ทำการวิจัย

เรื่อง “การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาหมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรายน้อย” จากผลการวิจัยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่ถูกเลือกมากที่สุดเป็นอันดับ 1 คือ หอไตรปิฎก โดยจากการสำรวจ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกหอไตรปิฎกมากที่สุด คือ กลุ่มวัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุ ซึ่งเหตุผล คือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เลือกมีความผูกพันกับโบราณสถานแห่งนี้ ด้วยสร้างขึ้นด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในหมู่บ้านเองและยังเป็นสถาปัตยกรรมที่สวยงามและพบเห็นได้ยากในปัจจุบัน

นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุนทรชัย ขอบยศ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น: กรณีศึกษาการจัดการสิมและสุมแป้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม” จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการบริหารจัดการสิมและสุมแป้ม คือ การจัดการพื้นที่แบบร่วมมือกันโดยเน้นชุมชนเป็นฐาน การทำให้สิมและสุมแป้มเป็นวาระนโยบายของท้องถิ่น การสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนกึ่งนิทรรศการถาวร การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การจัดตั้งและการบริหารกองทุนเพื่อการพัฒนาสิมและสุมแป้ม และการปรับปรุงภูมิทัศน์ในบริเวณรอบสิมเพื่อให้เกิดความสวยงามและยังคงรักษาสภาพสิมไว้ตามแบบอย่างโบราณ และสอดคล้องกับที่ อธิป จันทรสุรีย์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชุมพร” จากผลการวิจัยพบว่า จำเป็นต้องปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความรัก ความหวงแหน และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนเอง ทั้งเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยใช้ต้นทุนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน ในการเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในชุมชน ต้องสนับสนุนการฝึกอบรม ให้ความรู้กับชุมชนในการรักษาดูแลมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชน และแนะนำแนวทางการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เหมาะสม ให้กับชุมชน ทั้งนี้ สถาบันการศึกษามีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา วิจัย บริหารจัดการความรู้ และสร้างนวัตกรรมด้านการจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เช่น พัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย ทันสมัยและน่าสนใจ รวมทั้ง ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม และการนำผลงานวิจัยมาใช้ประโยชน์ในการดำเนินงาน การแก้ไขปัญหาและพัฒนาสังคมด้านวัฒนธรรม

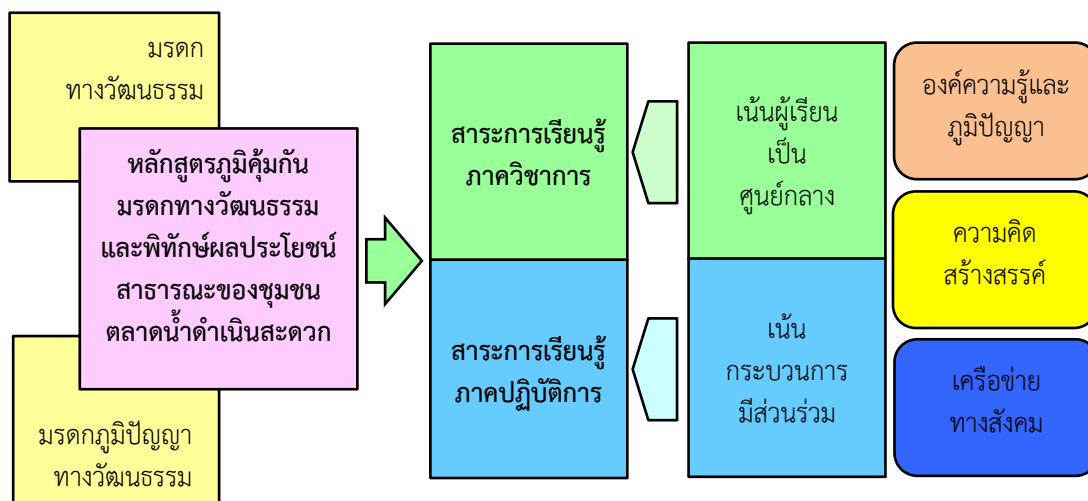
นอกจากนี้ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของปิยะนุช ศิริราชธรรม (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “มาตรการทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อส่งเสริมและสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีตั้มยำกุ้ง” จากผลการวิจัยพบว่า ชุมชนท้องถิ่นมีสิทธิใช้ อนุรักษ์ พื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ในขณะที่รัฐต้องมีบทบาทหน้าเป็นผู้สนับสนุนชุมชนท้องถิ่น โดยรัฐให้การช่วยเหลือชุมชนผ่านทางภาครัฐโดยหน่วยงานรัฐ เพื่อบำรุง รักษา ศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยภาครัฐต้องจัดตั้งองค์กรภาครัฐให้มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการบำรุงรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยจัดการศึกษาอบรมและจัดกิจกรรมตามความเหมาะสมเพื่อส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและความต้องการของชุมชนสืบไป แม้กฎหมายทางด้านทรัพย์สินทางปัญญาและด้านการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรม ล้วนปราศจากระบบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ชุมชน เนื่องจากระบบการแบ่งปันผลประโยชน์ไม่มีความจำเป็นต่อสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของปัจเจกชน หรือแม้กระทั่งเมื่อรัฐเป็นเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมตามกฎหมายแล้ว ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ชุมชนก็ไม่มีมีความจำเป็นเพราะชุมชนได้รับประโยชน์ทางตรงจากการอนุรักษ์มรดกทาง

วัฒนธรรมของภาครัฐ อย่างไรก็ตาม ระบบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นควรมีขึ้นเมื่อปัจเจกชนหรือกลุ่มปัจเจกชนได้รับผลประโยชน์จากการนำมรดกทางวัฒนธรรมไปต่อยอดทางพาณิชย์กรรม ผู้ใช้ประโยชน์ควรจ่ายค่าตอบแทนแก่ผู้ถือครองหรือชุมชนเจ้าของมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นแหล่งที่มาของการประดิษฐ์ในเชิงอุตสาหกรรมนั้น โดยคิดเป็นร้อยละจากผลผลิต โดยเงินทั้งหมดควรใช้เพื่อวัตถุประสงค์สำคัญคือ เพื่อการส่งเสริมองค์กรทั้งหลายสำหรับประโยชน์ของผู้สร้างสรรค์ ผู้ประดิษฐ์ และเพื่อการส่งเสริม สืบทอดและเผยแพร่มรดกภูมิปัญญาของชาติ และสอดคล้องกับที่พรณงาม โควานนท์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการปั้นและหล่อพระพุทธรูปโลหะบ้านช่างหล่อ ตำบลห้วยยา อำเภอมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า ผลการนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพบว่า มีประสิทธิภาพโดยคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนและคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนทั้งหมดจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” เชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่าย และทุนทางสังคม โดยมุ่งหมายผลลัพธ์ให้ผู้ที่ผ่านการอบรมมีจิตสำนึกรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในระดับจุลภาค มีจิตสำนึกในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะ ทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สรุปลงองค์ความรู้จากการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย อธิบายได้ดังนี้

“ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” เชื่อมโยงความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เครือข่าย และทุนทางสังคม โดยมุ่งหมายผลลัพธ์ให้ผู้ที่ผ่านการอบรมมีจิตสำนึกรักและหวงแหนมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกในระดับ

จุลภาค มีจิตสาธารณะในการรักษามรดกวัฒนธรรมอันเป็นประโยชน์ในเชิงสาธารณะทั้งในส่วนของมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้หรือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประกอบด้วย

1. สารการเรียนรู้ภาควิชาการ

หลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในสารการเรียนรู้ภาควิชาการ ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม หลักการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ตลาดน้ำดำเนินสะดวก

2. สารการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ

หลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก ในสารการเรียนรู้ภาคปฏิบัติการ ประกอบด้วย การจัดการมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก และการออกแบบวิธีการพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวกเชิงสร้างสรรค์

ทั้งนี้ “ต้นแบบหลักสูตรภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนตลาดน้ำดำเนินสะดวก” มีทั้งสารการเรียนรู้ภาควิชาการและภาคปฏิบัติการควบคู่กันไป บนพื้นฐานการยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดหลักการประชาธิปไตย และให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมและความคิดสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำการวิจัยไปใช้

การนำต้นแบบหลักสูตรการสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชน ไปใช้ ควรเผยแพร่การสร้างภูมิคุ้มกันมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนในระบบเครือข่ายสารสนเทศออนไลน์ พร้อมทั้ง ผลักดันให้เป็นต้นแบบหลักสูตรท้องถิ่นของชุมชนตลาดน้ำในภูมิภาคอื่นของประเทศ และสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังมรดกทางวัฒนธรรมและพิทักษ์ผลประโยชน์สาธารณะของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ โดยกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเข้มแข็งของหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการทำวิจัยครั้งต่อไปเพื่อให้สามารถสร้างผลกระทบต่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางและยั่งยืน ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับ การบูรณาการโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมชุมชนตลาดน้ำ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของสถาบันทางสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ชนันภรณ์ อารีกุล, พระมหามนตรี ญาณมนโต, พระทอง จตปญโญ, สุวิทย์ แสงรัมย์ และกิตติรัฐ หุ่นภู. (2560). **การพัฒนากรอบหลักสูตรการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองตามแนวพระพุทธศาสนา**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปิยะนุช ศิริราชธรรม. (2561). **มาตรการทางกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อการส่งเสริมและสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม: ศึกษากรณีตั๋มย้ากั้ง**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสยาม.
- พรรณงาม ไควนนท์. (2558). **การศึกษาองค์ความรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมการปั้นและหล่อพระพุทธรูปโลหะบ้านช่างหล่อ ตำบลหายยา อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ. (2557). **การศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษา หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรากน้อย**. วิทยานิพนธ์สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- มงคลกิตต์ ไหวหารเสาวภาคย์, จิราภรณ์ คล้อยปาน และศิวพร จติกุล. (2561). **โรงเรียนผู้สูงอายุ: องค์ประกอบรูปแบบและการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมเพื่อการเสริมสร้างสุขภาวะผู้สูงอายุ**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราตรี โตเฟ่งพัฒน์. (2543). **ตลาดน้ำ: วิถีชีวิตของเกษตรกรภาคกลาง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2561). **ดัชนีความเชื่อมั่นผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวในประเทศไทย ไตรมาสที่ 4 ปี 2561**. กรุงเทพมหานคร: สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สุนทร ศรีหนองบัว. (2560). **การเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุนทรชัย ขอบยศ. (2562). **แนวทางในการจัดการมรดกทางวัฒนธรรมโดยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ในท้องถิ่น: กรณีศึกษาการจัดการส้มและฮูปแต้ม ตำบลดงบัง อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม**. **วารสารการเมืองการปกครอง**. 9(3). 55.
- อธิป จันทรสุรีย์. (2561). **การพัฒนาตัวบ่งชี้การจัดการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นฐานสู่การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดชุมพร**. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Feilden B.M. & J. Jokilehto. (1998). **Management Guidelines for World Heritage Sites**. Rome: N.P.